

**SVM2004026 Rovborg, Tystofte by, Tjæreby, matr. nr. 3d, 3e, Tjæreby sogn.
Stednr. 040418-37 (KUAS j.nr 2003-2122-0472).**

Beretning for undersøgelse af mindre del af forborgen til et højmiddelalderligt voldsted, en 30 m lang stolperække samt forskellige gruber, bl.a med rester af bronzestøbning, foretaget af Varaporn Poririsak og Kirsten Christensen i dagene 16. og 25. august 2004

Den to-delte teglrøde støbeform med de 3 cirkelrunde fordybninger

Indholdsfortegnelse

Abstract.....	1
Undersøgelsens forhistorie	2
Administrative data.....	2
Øvrige data	2
Topografi, terræn og undergrund.....	2
Målesystem.....	3
Horisontalt	3
Vertikalt.....	3
Udgravningsmetode.....	3
Undersøgelsens resultater	3
Fremtidigt arbejde.....	6
Anlægsliste og – beskrivelse.....	7
Fundliste og -beskrivelser.....	9
Tegningsliste.....	10
Fotoliste	10
Liste over måledata.....	10
Bilag 1	

Abstract

Mindre undersøgelse af området syd for det højmiddelalderlige voldsted "Rovborg" gav 2 rundbundede grøfter til forborgen, en 30 m lang stolperække (palisade?) samt forskellige gruber liggende sydfor. En enkelt firkantet grube indeholdt en todeltstøbeform af tegl, en avlsten, 2 små digler af ler, brændt lerklining og andre spor af bronzestøbning, der har foregået i nærheden. De undersøgte anlæg indeholdt skår af saltglaseret stob samt rødgods, som dateres til højmiddelalder.

Undersøgelsens forhistorie

Lokaliteten er et resultat af prøvegravningen forud for nedlægning af gasledning mellem Hesselby og Stignæs (se SVM2004025). Voldstedet var kendt og registreret på forhånd, som en kvadratisk borgbanke med en sydfør liggende forborg med en fladbundet forgrav og 4 opfyldte grøfter (040418-37). Selve borgbanken ligger nordøst for traceet, mens gasledningen går henover forborgen.

Administrative data

Udgravningen er betalt af bygherren DONG ifølge Museumslovens § 26 stk 2 i forbindelse med anlæggelse af naturgasledning fra Hesselby til Stignæs SVM2004025.

Dato	Hændelsesforløb
5. maj 2004	Forundersøgelsesbudget udarbejdet til indsendelse til KUAS
6. maj 2004	Budgetudkast m.v. indsendt til KUAS til godkendelse (2004025 og 2004026 sammen) pr. mail
12. maj 2004	Modtaget godkendelse af budget kr. 35079,00 fra KUAS
12. maj 2004	Udtalelse med forundersøgelsesbudget til rekvirent
26. maj 2004	Modtaget svarbrev fra DONG - forundersøgelse ønskes fra uge 31/2004 - ønske om møde med entreprenør., når denne er valgt.
28. maj 2004	Mail til DONG og Cowi med bekræftelse m.v.: jkd@dong.dk; 'kur@cowi.dk'
5. august 2004	Aftalt mødested med Preben Høier, Aarsleff, ved Tystofte kl. 7.00 d. 9-8-2004,
13. august 2004	Udarbejdet budgetudkast for undersøgelse, sendt til postfor@kuas.dk
19. august 2004	Modtaget godkendelse af undersøgelsesbudget fra KUAS
20. august 2004	Mail med bekræftelse på ønske om undersøgelse fra Kurt Riis, COWI

Undersøgelsen er gennemført af Sydvestsjælland Museum, hvor originaldokumentation og genstandsmateriale er arkiveret. Dette gælder dog ikke faunamateriale, der deponeres på Zoologisk Museum og antropologisk materiale, der deponeres på Antropologisk Laboratorium. Der er udarbejdet en samlet bygherrerapport under SVM2004025 for alle undersøgelserne

Øvrige data

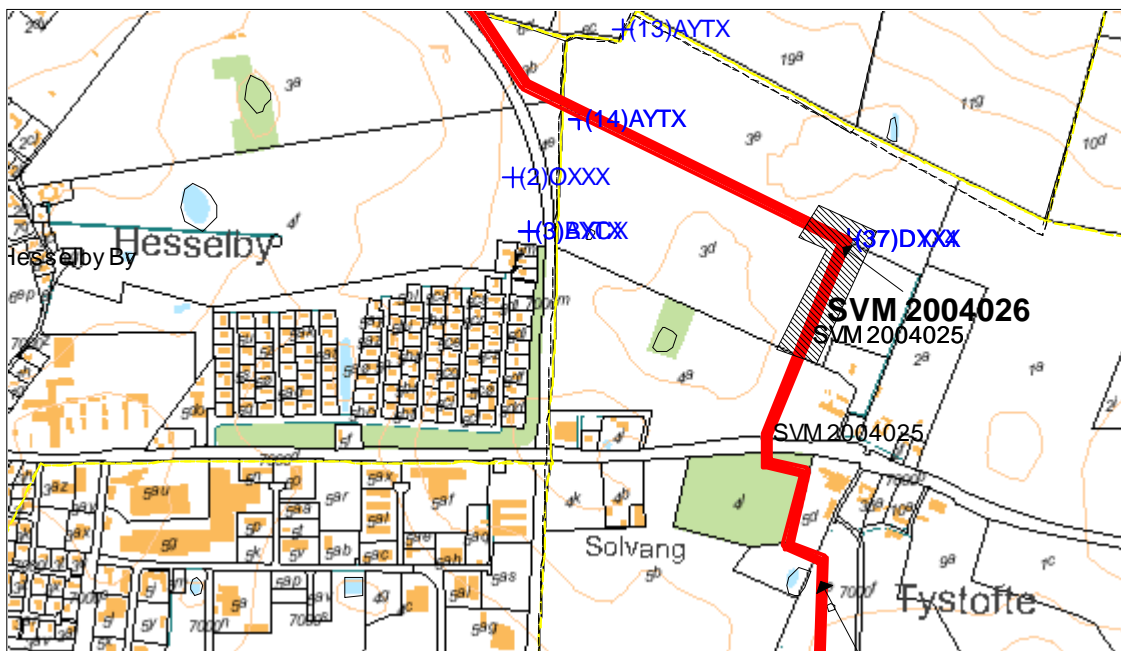
Undersøgelsen blev gennemført hhv den 16. og 25. august 2004 med deltagelse af stud.mag. Varaporn Pooririsak og Kirsten Christensen som daglig leder. Vejret var skiftevis regn og solskin.

Rikke Dahl Sørensen og Varaporn Pooririsak har foretaget rentegningen i MapInfo samt indtastningen af anlægsbeskrivelser.

Udgravningen ved Rovborg var kort omtalt i Sjællands Tidende den 25. august 2004.

Topografi, terræn og undergrund

Voldstedet "Rovborg" ligger på et mindre højdedrag ca. 14 m o DNN, nord for Tystofte. Lige nord for Næstvedlandevejen er terrænet lavt med flere fugtige lavninger. Længere mod nord stiger terrænet til et plateau omkring 14 m o DNN inden det naturlige vådområde mellem forborg og voldsted. Muldlaget er 35 – 55 cm og består af leret muld over det sandede undergrundsler. Dog består undergrunden i lavningerne af grønlig gytje og tørv.

SVM2004026 Rovborg: Udgravningsfeltets beliggenhed markeret med skravering. Selve borgbanken ligger lige nordøst for traceet (markeret med blå (37)DXXX).

I Tystofte har i middelalderen ligget en hovedgård, som kan følges tilbage til 1200-årene og har været ejet af slægten Saltensee. Anders Olufsen Saltensee stifter Karmelitterklostret i Skælskør i starten af 1400-årene. Voldstedet Rovborg er formodentlig den omtalte hovedgård.

Målesystem

Horisontalt

Alt tegnearbejdet blev udført i forbindelse med prøvegravningen SVM2004025 og målesystemet er beskrevet under dette journalnummer.

Vertikalt

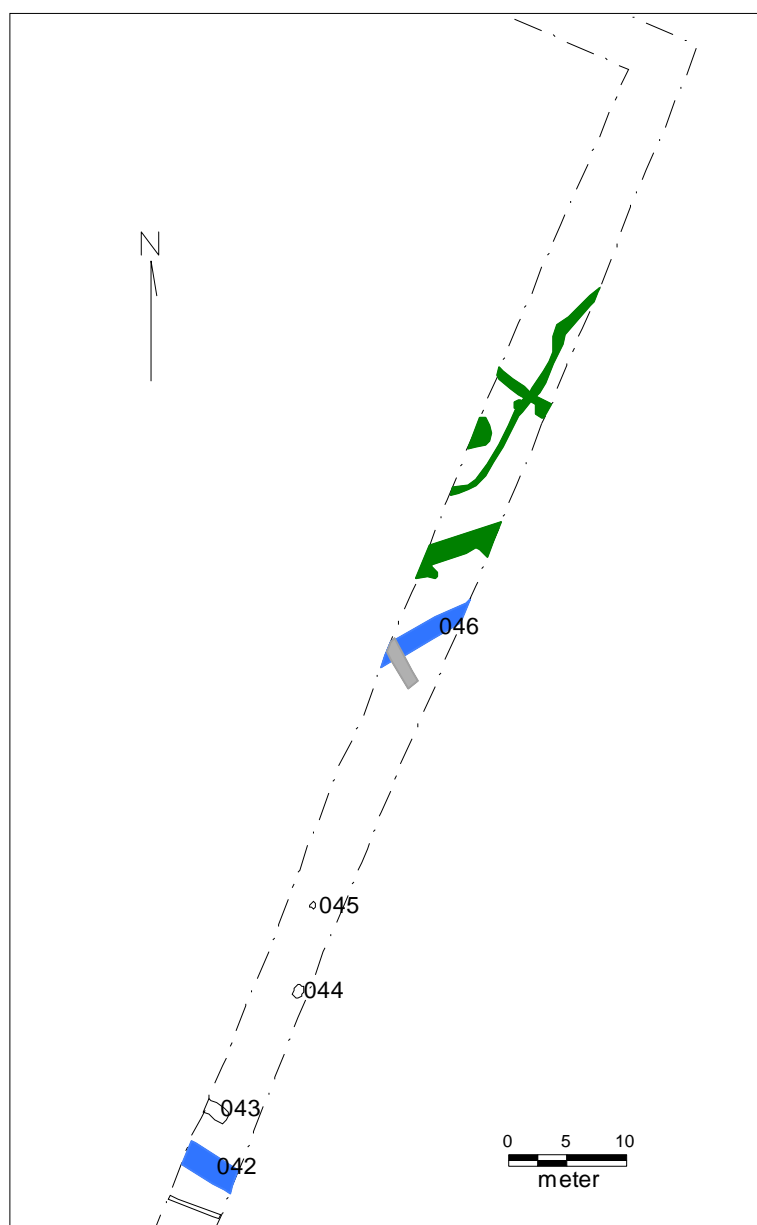
Der er ikke foretaget nivellering.

Udgravningsmetode

Udgravningsfeltet blev afrømmet i forbindelse med prøvegravningen af hele gastraceet og efterfølgende blev fladen tegnet. Ved denne undersøgelse blev anlæggene snittet med spade/skovl og efter afrensning med ske beskrevet mht form, dybde, fyld og evt fund. Udvalgte anlæg blev fotograferet S/H, dias og digitalt. Gruberne A39 og A3 indeholdt enten daterende eller specielle fund og de blev derfor tømt.

Undersøgelsens resultater

Gastraceet gik uden om selve borgbanken, som ligger nordøst for knækket på traceet, mens forborgen og de øvrige anlæg syd og vest for borgbanken blev berørt. Der blev undersøgt ca 1500 kvm, hvilket kun er en meget ringe del af voldstedet, med 54 anlæg fordelt på 30 stolpehuller, 12 gruber, 6 kogestensgruber, 2 skelgrøfter, 2 render og 2 grøfter.

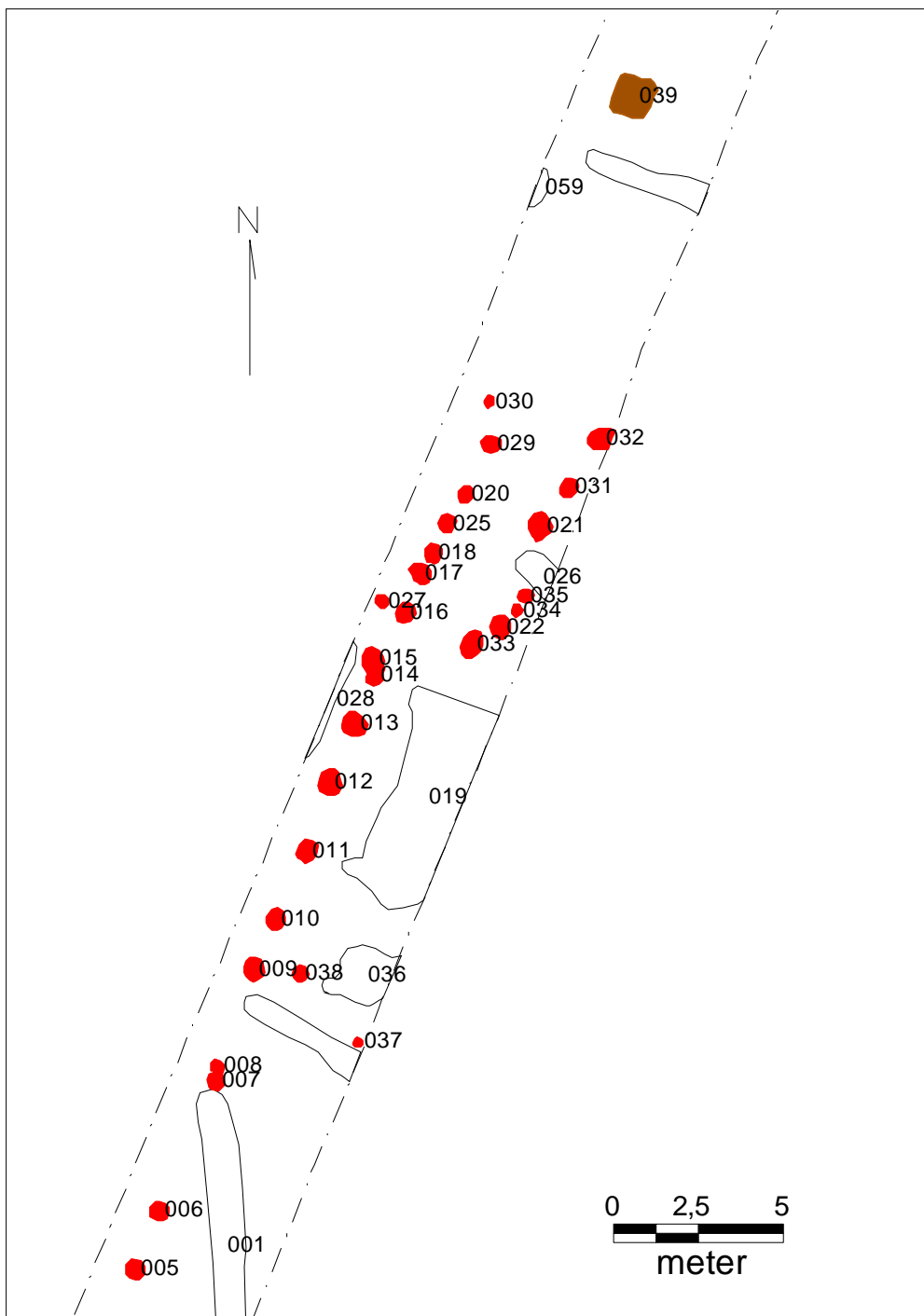

SVM2004026: blå markerer grøftforløb, (gråt markerer muligt arkæologisk snit), grønt markerer tørveholdige striber i det naturlige vådområde

Lige syd og vest for knækket på traceet ligger et naturligt vådområde, hvor undergrunden består af grøn gytje. Mod syd findes flere brune tørveholdige striber i gytjen (markeret med grønt på ovenstående tegning) og længere mod syd fandtes 2 gravede grøfter (A42, A46). Grøfterne er mellem 55 og 74 cm dybe med afrundet bund. Der blev kun fundet lidt stumper af dyrekogler og teglstumper ved snitningen af dem, men ingen daterende fund, som kan daterer grøfterne nærmere indenfor middelalderen.

Vest for borgbanken har terrænet været mere fugtigt og har derfor fungeret som en naturlig barriere i forhold til adgangen til forborgen uden at det har været nødvendigt at grave grøfter på dette sted.

Gennem den nordligste af grøfterne A46 fandtes et ca. 0,5 m bredt snit med tydelig omgraved jord, som blev tolket som været et snit fra prøvegravningen i 1998, selvom der i sb-registreringen står, at der ikke blev snittet anlæg.

SVM2004026: rødt markerer stolpehullerne til stolperækken og brunt er gruben med støberester

Længere mod syd stiger terrænet igen og her findes en ca. 30 m lang nord-syd orienteret stolperække (A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A25, A20, A29, A30). Øst for ligger flere tilsvarende stolpehuller, men de hører ikke sammen med stolperækken og danner derfor ikke til stolperække til husgrundrids. Stolperækken må i stedet have en ikke klarlagt funktion i forbindelse med voldstedet. Stolperækken findes henover et højtliggende sted, så det er ikke resterne af en bro eller andet, som har ført ind til voldstedet. I stedet kan den have været en form for palisade eller lignende forsvarsværk.

2004026D001: snit gennem den firkantede grube A39 med støbeform og -affald

Nord for stolperækken fandtes en firkantet grube (A39) indeholdende affald fra bronzestøbning. I gruben fandtes rester af 2 små digler af hhv brændt ler og sten (eller meget hårdtbrændt, næsten sintret ler), 1 støbeform i 2 dele af teglrødt ler med 3 runde fordybninger af forskellig størrelse, 1 avlsten til blæsebælgen, hårdtbrændt lerklining og små bronzekugler. Selve bronzestøberiet er ikke foregået i gruben, idet grubens sider ikke var varmepåvirkede. I stedet må støberiet være foregået i nærheden. Det er meget usikkert, hvad der har været støbt i den todelte støbeform, idet middelalderlige støbeforme til mindre genstande er sjældne.

Der blev indsamlet 14 fundnumre fordelt på 7 anlæg. Af de daterbare genstande skal fremhæves skår af en importeret, saltglaseret stob fra gruben A2, som dateres til 13- 1400-årene. Sammen med bronzestøberaffaldet fandtes ind- og udvendigt glaseret rødgoods med flad bund og svagt udkrænget munding. Denne formtype er formodentlig hjemlig produceret og er derfor svær at datere nærmere indenfor 13 -1400-årene.

Fremtidigt arbejde

Kun en meget ringe del af forborgen er undersøgt ved denne undersøgelse. Det er svært at få et overblik over hvordan forborgen har set ud, selvom resultaterne fra denne undersøgelse sammenholdes med prøvegravningen forud for plantningen af træerne. Selvom der er plantet nåletræer på området syd for borgbanken viser denne undersøgelse at der stadig er bevaret affaldsgruber og stolpehuller fra forborgen og der dermed stadig er mulighed for at få mere at vide om livet på et middelalderligt voldsted.

Sydvestsjælland Museum 10. september 2004

Kirsten Christensen
museumsinspektør, arkæolog

Anlægsliste og – beskrivelse

Anlæg	Type	Bemærkning	Snit	Fund	T
001	Rende	Mørkere brunt sandet fyld m. trækul	Ikke specielt dyb	x-1: jern, x-2: knogle, x-3: forgyldt metalblad	41
002	Grube	Brunt leret fyld m. tegl, brændt knogle, jernnagle og trækul. En del tegl i øverste lag	n-s set mod ø, 34cm dyb. Afrundede sider og flad bund	x-4: keramik, x-5: jern, x-6: dyreknogler	41
003	Bund af grube?	Brunt leret undergrundsopblandet fyld (muligvis område der ikke er trukket i bund)	Få cm dyb	x-7: slibesten, x-8: dyreknogle	41
004	Bund af kogestensgrube	Nederste trækulslag fyldt m. brændte sten - større og mindre, samt brændt ler	n-s set mod v, 7cm dyb, 85cm i dia.		41
005	Stolpehul	Brunt sandet fyld m. sten i bunden	n-s set mod v, 10cm dyb, 50cm i dia. Rette sider og flad bund		41
006	Stolpehul	Mørkere brunt homogent sandet fyld m. trækulsnister	n-s set mod v, 15cm dyb, 50cm i dia. Rette sider og flad bund		41
007	Stolpehul	Mørkere sandet fyld m. en del mindre trækulsnister	n-s set mod ø, 14cm dyb, 53 i dia. Rette sider, skrå bund		41
008	Stolpehul	Mørkere sandet fyld m. en del større stykker trækul og lidt brændt ler	n-s set mod ø, 24cm dyb, 40cm i dia. Rette sider, let afrundet bund	x-9: dyreknogle	41
009	Stolpehul	Mørkere brunt sandet fyld, undergrundspættet m. en del trækulsnister	n-s set mod ø, 14cm dyb, 65cm i dia. Afrundede sider og bund		41
010	Stolpehul	Mørkere brunt sandet fyld m. trækulsnister og stolpespor i sydlige del, undergrundsopblandet i den nordlige	n-s set mod ø, 23cm dyb, 47cm i dia. Afrundede sider og flad bund		41
011	Stolpehul	Spættet fyld: mørk, lys og mellembrown og UG-materiale. Stolpespor i den sydlige del m. opfyldningsmateriale i toppen af stolpesporet, diffust fyld mod n efter optagning af stolpe	n-s set mod ø, 25cm dyb, 60cm i dia. Diffus nordside, afrundet sydside, flad bund	x-10: skraber	41
012	Stolpehul	Spættet materiale m. undergrundsfyld samt stolpespor i midten af mørkere brunt sandet fyld samt lidt trækul	n-s set mod ø, 20cm dyb, 75cm i dia. Afrundede sider, flad bund		41
013	Stolpehul	Spættet fyld m. undergrundsmateriale samt stolpespor i midten af mørkere sandet, leret fyld m. lidt trækul og brændt ler	n-s set mod v, 14cm dyb, 65cm i dia. Skrånende sider, afrundet bund		41
014	Stolpehul	Mørk sandet leret fyld m. trækulsnister og lidt brændt ler. (sammenhørende m. A15, kan ikke adskilles)	n-s set mod v, 10cm dyb, 40cm i dia. Afrundet side og flad bund		41
015	Stolpehul	Som A14	n-s set mod v, 9cm dyb, 55cm i dia. Afrundede sider og flad bund		41
016	Bund af stolpehul	Mørkere brunt leret fyld, undergrundspættet m. trækulsnister	n-s set mod ø, 14cm dyb i spidsen, 60cm i dia. Flad bund og spids midte		41
017	Stolpehul	Mørk brunt leret homogent fyld	n-s set mod ø, 11cm dyb, 68cm i dia. Flad bund		41

Anlæg	Type	Bemærkning	Snit	Fund	T
018	Stolpehul	Stolpespor i midten af mørk brunt leret fyld, spættet undergrundsopblandet fyld omkring. Imellem A17-18 er opblandet undergrundsmateriale	n-s set mod ø, 12cm dyb, 48cm i dia. Flad bund		41
019	Grube	Brunt sandet fyld m. større stykker trækul, tegl, tagtegl, nyere jern og brændt knogle	n-s set mod v, 26cm dyb	x-11: jern,	41
020	Stolpehul	Brunt leret fyld m. trækul	n-s set mod ø, 13cm dyb. Lige sider og flad bund		41
021	Stolpehul el. hul til opfyldning af sten	En kerne af brunt leret fyld i sydsiden hvor befandt sig en del sten af varierende størrelser, opblandet undergrundsspættet fyld omkring	n-s set mod ø, 30cm dyb, 65cm i dia. Afrundet sydside, skrånende nordside og afrundet bund		41
022	Stolpehul	Et stolpespor i midten og mod nord af mørkere brunt leret fyld m. trækulsnister, omkring er undergrundsopblandet fyld	n-s set mod ø, 28cm dyb, 80cm i dia. Rette sider og flad bund		41
023	Skelgrøft?	Brunt løst sandet fyld m. tegl og få mindre sten og lidt knogle			41
024	Skelgrøft	Mørkere brunt sandet fyld m. brændt ler, knogle, tegl og trækul			41
025	Stolpehul	Brunt leret fyld m. trækul	n-s set mod ø. 20cm dyb. Afrundede sider og bund		41
026	Kogestensgrube	Brunt leret fyld m. trækul og brændte sten			41
027	Stolpehul	Brunt leret fyld			41
028	Rende	Mørkere brunt leret fyld m. trækul			41
029	Stolpehul	Brunt leret fyld	n-s set mod ø, 8cm dyb, Skrå sider og flad bund		41
030	Stolpehul	Brunt leret fyld m. trækul	n-s set mod ø, 5cm dyb, afrundede sider og diffus bund		41
031	Stolpehul	Brunt leret fyld			41
032	Stolpehul	Brunt leret fyld			41
033	Stolpehul	Brunt leret fyld			41
034	Stolpehul	Brunt leret fyld			41
035	Stolpehul	Brunt leret fyld			41
036	Grube	Brunt sandet fyld m. større stykker trækul og lidt tegl			41
037	Stolpehul	Brunt undergrundsspættet sandet fyld			41
038	Stolpehul	Brunt sandet fyld m. større sten			41
039	Grube	Gult ler m. trækulsholdigt ler m. rødbrændt ler	n-s set mod v, 45cm dyb. Rette sider og afrundet bund	x-12: keramik ,tegl, x-13: jern, x-14: dyrekogler	41
041	Grube	Brunt leret fyld			41
042	Grøft	Brunt leret fyld m. lidt brændt knogle	n-s, 61cm dyb. Næsten ret nordside, jævnt skrånende sydside og afrundet bund		42
043	Grube	Lys brungråt gyjeholdigt ler	n-s, 3-4cm dyb. Plan bund,	Hestesko	42
044	Kogestensgrube	Helt trækulspakket m. brændte sten	n-s set mod ø, 15cm dyb, 90cm i dia.		42
045	Stolpehul	Lys gråbrun leret fyld m. trækulsfarvning	ø-v set mod n, 2-8cm dyb		42

Anlæg	Type	Bemærkning	Snit	Fund	T
046	Grøft	Brunt muldet fyld m. en del knogle samt tegl.	nø-sv, snit 1: 55cm dyb og jævnt skrånende sider og jævnt afrundet bund. Snit 2: 74cm dyb og jævnt skrånende sider og afrundet bund		42
047	Kogestensgrube	Fyld m. trækul og brændte sten			42
048	Grube	Brunt homogent leret fyld			42
049	Kogestensgrube	Fyld m. brændte sten og trækul			43
050	Grube	Brunt leret fyld			43
051	Grube	Brunt leret fyld			43
052	Kogestensgrube	Helt trækulspakket m. brændte sten			43
053	Grube	Brunt sandet fyld med sten			43
054	Grube	Mørkere brunt sandet fyld med trækul og brændt ler			43
059	Stolpehul	Brunt leret fyld			41

Fundliste og -beskrivelser

x-nr.	anlæg	beskrivelse
x-1	A1	1 jernnagle
x-2	A1	1 knoglefragment
x-3	A1	1 bladformet påsyningsbeslag, forgyldt?
x-4	A2	7 sideskår og 1 bundskår af saltglaseret stob 2 bundskår af fladbundet drejet lerkar
x-5	A2	1 jernnagle, 1 slagge/støberest
x-6	A2	Dyreknogler
x-7	A3	1 slibe-/hvæssesten
x-8	A3	Dyreknogler
x-9	A8	1 knoglefragment
x-10	A11	1 grov flintskraber
x-11	A19	1 jernnagle
x-12	A39	6 sammenhørende bundskår af flad bund og 5 sammenhørende randskår med udsvajet rand af ind- og udvendigt glaseret rodgods 1 bundskår af drejet uglaseret rød gods 1 avlsten, 11 x 10 x 14 cm, tegl, i 11 sammenhørende stykker 16 stk hårdtbrændt lerklining 3 fragmenter af munkesten, heraf 1 med aftryk af dyr 7 sekundært brændte sideskår 1 radsnkår med indkneben rand 1 bundskår af flad bund med indvendig glaserering 21 fragmenter af digel af sten/sekundært brændt ler 3 fragmenter af digel af ler
x-13	A39	1 bøjet jernstykke, krog? 2 meget små bronzeklumper
x-14	A39	Dyreknogle

Tegningsliste

T-nr.	Type	Skala	Initialer
T-41	Plantegning af feltet	1:100	RDS
T-42	Plantegning af feltet	1:100	RDS
T-43	Plantegning af feltet	1:100	RDS

Fotoliste

Film nr	Optagelse	FilmType	Tekst	Fotograf	Dato
2004026D	1	Digital	Gruben A39 med snit gennem, set fra øst	KC	23-08-2004
2004026D	2	Digital	Gruben A39 med snit gennem, set fra vest	KC	23-08-2004
2004026D	3	Digital	Snit gennem gruben A39, set fra syd	KC	23-08-2004
2004F02	13	S/H-negativ	Affaldsgruben A39, set fra øst	KC	23-08-2004
2004F02	14	S/H-negativ	Affaldsgruben A39, set fra vest	KC	23-08-2004
2004F02	15	S/H-negativ	Affaldsgruben A39, set fra syd	KC	23-08-2004
2004F03	13	Dias	Snit gennem gruben A39, set fra øst	KC	23-08-2004
2004F03	14	Dias	Snit gennem gruben A39, set fra vest	KC	23-08-2004
2004F03	15	Dias	Snit gennem gruben A39, set fra syd	KC	23-08-2004

Liste over måledata

Alt tegnearbejdet er udført i forbindelse med prøvegravningen SVM2004025 Hesselby – Stignæs og alle måledata er oplyst her.

